

Referanser:

Arkivsak: 21/00444-25

Godkjenning av Langenes arbeidskirke som kirke

Sammendrag

Saken gjelder søknad fra Kristiansand kirkelige fellesråd om endret rettslig status av Langenes arbeidskirke i Søgne sokn.

Bygget er i dag ikke kirke i rettslig forstand, men det er vigslet til kirkelig bruk. Bygget har vært eid og forvaltet av en stiftelse, men stiftelsen har i alle år drevet sin virksomhet i nært samarbeid med Søgne menighetsråd. Stiftelsen har anmodet soknet om å overta arbeidskirken med inventar.

Soknet har ikke mulighet til å drifte kirken med mindre den kommer inn under kommunens ansvar etter trossamfunnsloven § 14 annet ledd. Derfor har menighetsrådet og kirkelig fellesråd stilt som vilkår for å overta eierskapet, at kommunen påtar seg det økonomiske ansvaret for bygget i henhold til loven. Det forutsetter at bygget formelt sett er å anse som en kirke. Kommunen ønsker å påta seg denne forpliktelsen.

Soknet har fra før to kirker, men det er stor aktivitet i Langenes arbeidskirke og et godt begrunnet behov for en tredje kirke. Både menighetsmøtet og biskopen støtter søknaden. Kirkerådet anbefales å godkjenne Langenes arbeidskirke som kirke i henhold til kirkeordningens bestemmelser.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefales å treffe slikt vedtak:

Langenes arbeidskirke i Søgne sokn godkjennes som kirke i henhold til kirkeordningen § 23 fjerde ledd, jf. § 19 første ledd.

Det er et vilkår for godkjenningen at Kristiansand kommune overfører hjemmelen til gnr 416 bnr 130 til Søgne sokn.

Saksorientering

Innledning med sakens bakgrunn

Kirkerådet skal godkjenne nye kirker i medhold av kirkeordningen § 23 fjerde ledd.

Langenes arbeidskirke er tegnet av daværende byarkitekt Arild Lauvland og ble vigslet av biskop Halvor Bergan 1. søndag i advent 1987. Den eies av Stiftelsen Langenes arbeidskirke (heretter kalt stiftelsen).

Ved brev til Kirkerådet av 16. februar 2021 har Kristiansand kirkelige fellesråd søkt Kirkerådet om at Langenes arbeidskirke i Søgne sokn i godkjennes som kirke i henhold til kirkeordningen.

I stiftelsens vedtekter fra 2018 fremgår det at ved opphør av stiftelsen «skal bygg og inventar tilfalle Søgne menighet v/Søgne menighetsråd».¹

Stiftelsen har drevet sin virksomhet i nært samarbeid med Søgne menighetsråd. Det avholdes regelmessige gudstjenester i arbeidskirken som del av forordnet gudstjenesteplan for Søgne sokn. Stiftelsen har gjennom en intern prosess kommet frem til at den ønsker å overføre arbeidskirken og driften av denne til Søgne sokn. Som følge av dette vil stiftelsen legges ned.

Etter en forutgående dialog tok stiftelsen ved brev av 24. juni 2019 til Søgne sokn ved Søgne kirkelige fellesråd² et formelt initiativ om at soknet overtar eierskap til og ansvar for Langenes arbeidskirke. Menighetsrådet var positiv til dette – forutsatt at kommunen påtok seg det økonomiske ansvar for arbeidskirken, slik at bygget kunne godkjennes som kirke av departementet.

Kristiansand kirkelige fellesnemnd behandlet saken i oktober 2019 og ga sin tilslutning til overtagelse under samme forutsetning som Søgne menighetsråd.

Fra 1. januar 2020 ble Søgne kommune del av nye Kristiansand kommune. Samtidig ble Kristiansand kirkelige fellesråd fellesorgan for soknene i den nye kommunen, herunder for Søgne sokn.

Søgne menighet avholdt menighetsmøte 11. februar 2021 der sak om overtagelse av Langenes arbeidskirke ble drøftet. Også menighetsmøtet støtter at soknet skal overta eierskap og ansvar for arbeidskirken og at fellesrådet søker Kirkerådet om å få bygget godkjent som kirke.

Agder og Telemark biskop støtter fellesrådets søknad ved påtegning til Kirkerådet datert 17. februar 2021.

¹ I daværende Søgne kommune var det bare ett sokn og derfor ikke et eget kirkelig fellesråd, kun et menighetsråd som *også* hadde fellesrådsfunksjoner.

² Som styringsorgan for Søgne sokn har soknet i tiden før kommunesammenslåingen operert med betegnelsen «Søgne menighetsråd/fellesråd».

Sak om kommunal finansiering ble fremmet for Kristiansand kommune høsten 2020. Ved budsjettbehandlingen i Kristiansand bystyre 16. desember 2020 ble det besluttet å øke rammen til kirkelig fellesråd med kr 850 000 per år til drift av Langenes arbeidskirke. Summen er beregnet i samarbeid med stiftelsen, Søgne menighet og Kristiansand kommune ved kommunedirektøren.

Etter oppfordring fra Kirkerådet har Kristiansand kirkelige fellesråd ettersendt en mer generell uttalelse fra Kristiansand kommune. I brev av 24. mars 2021 fra kommunen til fellesrådet skriver kommunen blant annet at den «bekrefter å ha overtatt ansvaret for Langenes arbeidskirke og inkluderer kirkebygget på linje med andre kirker vi har ansvar for etter trossamfunnsloven § 14. Langenes arbeidskirke er derfor å anse som den tredje kirken i Søgne sokn.»

Soknestruktur og beliggenhet

Langenes arbeidskirke er en del av Søgne sokn og er lokalisert øst i bygda. Soknet har ca. 8 000 medlemmer. Av disse bor ca. 1 200 medlemmer i området rundt arbeidskirka. Langenes er egen skolekrets. Det planlegges flere store boligprosjekter i Langenes-området, slik at en kan forvente en betydelig befolkningsøkning i årene som kommer.

Søgne sokn har to andre kirker. Det er Søgne hovedkirke med 750 sitteplasser og Søgne gamle kirke med 270 sitteplasser. Langenes arbeidskirke har 230 sitteplasser. Forordnede gudstjenester holdes hovedsakelig i Søgne hovedkirke og i Langenes arbeidskirke. Søgne gamle kirke benyttes mest til kirkelige handlinger – dåp, bryllup og begravelser. Etter at Langenes arbeidskirke ble tatt i bruk, har Søgne menighet i alle år hatt om lag 20–22 årlige forordnede gudstjenester der.

Kirkerommet i Langenes arbeidskirke

Kirkerommet har som nevnt 230 sitteplasser. Kirken er liturgisk utstyrt for gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger. I kirken finnes det:

- Alterbord (prod. Sigurd Tysdal)
- Alterteppe (Vevd av Solveig Drange)
- Kors på veggen (prod. Sigurd Tysdal)
- Alterring med kneleputer (prod. Sigurd Tysdal)
- Kneleskammel prest (prod. Sigurd Tysdal)
- Døpefont (Drange Snekkerverksted AS)
- Utstyr til nattverd
- Leseput (Drange Snekkerverksted AS)
- Antependier til leseput (Solveig Drange 3 stk., Tone Skarpaas 1 stk.)
- Lysglobe
- Messehagl
- Prosesjonskors (prod. Sigurd Tysdal)
- Kirkeorgel (Olav Dale m/flere)
- Elektronisk flygel (Yamaha AvantGrand N3)
- Kirkeklokke (Olsen Nauen)
- Salmebøker/Liturgiske bøker

Universell utforming

Arbeidskirken har rullestolramper ved hovedinngangen, på utsiden ned til underetasjen og opp til alterpodiet. Bygget har handicap-toalett i underetasjen. Heis ble prosjektert, men aldri utført. Bygget ble i 1987 godkjent av daværende Søgne kommune med dispensasjon fra kravet om heis.

Tilrettelegging for universell utforming er mangelfullt etter gjeldende regelverk. Men utformingen følger de krav som gjaldt på tidspunktet for godkjenning og altså med særskilt dispensasjon fra kravet om heis.

Fellesrådet er klar over manglene og tilstreber en oppgradering i fremtiden. Det anslås at ny heis vil koste kr 500.000 som i tilfelle dekkes av fellesrådets investeringsbudsjett eller gjennom en engangsbevilgning fra kommunen.

Organisering av arbeidet

Stiftelsen har som nevnt vedtatt å overføre kirkebygg og inventar til Søgne sokn. Som følge av overtagelsen vil fellesrådet sørge for tilpasset drift og vedlikehold av kirken:

- Arbeidskirken vil bli omfattet av fellesrådets vedlikeholds- og bemanningsplan.
- Det planlegges å tilsette kirketjener i 50 % stilling.
- Ansvar for arbeidet i arbeidskirken vil legges til Søgne menighetsråd i samarbeid med menighetsutvalg for Langenes.
- Det daglige arbeidet vil drives av menighetens ansatte og frivillige under ledelse av daglig leder i Søgne sokn.

Kirkerådets vurdering

Idet ovennevnte legges til grunn, skal følgende bemerkes.

Rettslige forhold

Det følger av kirkeordningen § 23 fjerde ledd at Kirkerådet skal godkjenne oppføring av ny kirke, herunder tomt m.m. Kirkerådets myndighet omfatter også godkjenning av kirker der bygget eksisterer fra før.

Ordlyden i bestemmelsen passer ikke så godt der det aktuelle bygg ikke er nyoppført. Direkte omtaler bestemmelsen bare oppføring – altså bygging – av nye kirker. Det fremgår av sammenhengen mellom fjerde, første og annet ledd i bestemmelsen. Det er imidlertid også noe praksis fra departementet for å *endre* rettslig status for eksisterende bygg. Det ble da gjort i medhold av kirkeloven § 21, som på dette punkt hadde identisk ordlyd med kirkeordningen § 23.³ Kirkerådet vil videreføre denne praksisen fra departementet.

³ Kirkeordningen § 23 fjerde ledd må ses i sammenheng med definisjonen av kirke etter § 19 første ledd. Mens godkjenningshjemmelen er gitt i § 23, definerer § 19 hva som er å anse som kirke i rettslig forstand. Når kirker etter definisjonen i § 19 også er bygg som «etter kirkeordningens ikrafttredelse er godkjent som kirke av Kirkerådet», er det nettopp en henvisning til nevnte bestemmelse i § 23. Lovgrunnlaget er trossamfunnsloven § 15 første ledd annet punktum.

Et kirkebygg kan ikke pantsettes, jf. kirkeordningen § 20 annet ledd. Arbeidskirken er ikke pantsatt.

Arbeidskirken er bygd på festet grunn, eid av Kristiansand kommune. Trossamfunnsloven § 15 første ledd første punktum og kirkeordningen § 19 tredje ledd bygger på den forutsetning at ikke bare selve kirkebygget men også tomten bygget står på, skal være eid av soknet. Når det i disse bestemmelsene er vist til unntak som følge av særskilt rettsgrunnlag, er det ikke siktet til festeforhold men til kirkebygg *med tilhørende grunn* eid av andre enn soknet. For å kunne godkjenne Langenes arbeidskirke som kirke, må Kirkerådet derfor oppstille som vilkår at eiendomsretten til grunnen overføres til soknet. Kristiansand kirkelige fellesråd er kjent med dette og har opplyst at et slikt vilkår ikke vil by på problemer.

Etter trossamfunnsloven § 14 annet ledd har kommunen det økonomiske ansvaret for blant annet drift og vedlikehold av kirkebygg. Det er da siktet til bygg som er kirker i rettslig forstand. For å kunne godkjenne et bygg som kirke etter loven og kirkeordningen – som her ved å *endre* dets rettslige status – er det nødvendig at vedkommende kommune på forhånd har uttalt seg. På samme måte som departementet tidligere gjorde, vil Kirkerådet oppstille som krav for godkjenning at kommunen har støttet en slik endring av byggets rettslige status. I dette vil da samtidig ligge at kommunen bekrefter at den har forstått hva en formell beslutning om slik endret rettslig status betyr for kommunens forpliktelser. Som det fremgår ved brev omtalt ovenfor, har Kristiansand kommune gitt en klar støtte til at Langenes arbeidskirke blir en kirke som hører til kommunens formelle ansvar etter trossamfunnsloven § 14.

Menighetsmøtet skal etter kirkeordningen § 14 annet ledd uttale seg om blant annet oppføring av kirke. Det samme vil gjelde ved endring av et allerede eksisterende byggs rettslige status til kirke. Menighetsmøtets behandling av saken var ikke i tråd med saksbehandlingsreglene som gjaldt da møtet fant sted den 11. februar i år. Reglene bestemte at menighetsmøtet skal samles fysisk ved at de stemmeberettigede «møter frem personlig», jf. kirkeordningen § 13 første ledd annet punktum. Det var den gangen klart forutsatt at dette ikke kunne skje digitalt. Det er imidlertid grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på menighetsmøtets uttalelse, jf. forvaltningsloven § 41. For øvrig ble reglene for gjennomføring av menighetsmøte endret av Kirkemøtet 10. mars. I kirkeordningen § 13 heter det således nå som et nytt tillegg at et menighetsmøte «kan i særlige tilfeller også gjennomføres som fjernmøte». Det som ikke var korrekt fremgangsmåte den 11. februar, ble det altså adgang til en måned senere. Saken må derfor kunne fremmes for Kirkerådet uten at det kreves gjennomført et nytt menighetsmøte.

Samlet tilbyr de tre gudstjenestestedene sitteplasser til om lag 1 250 personer, og det er godt over en tidel av medlemmene i soknet, som er 8 000 personer. Kravene til antall sitteplasser knytter seg til den enkelte kirke, ikke alle kirkene samlet. Disse kravene er en tidel av medlemmene i soknet – men «likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser». Etter *hovedregelen* i § 23 annet ledd skulle altså hver av kirkene derfor hatt 500 sitteplasser. Det er det bare Søgne hovedkirke som har, med 750 sitteplasser. Kirkerådet må ved en godkjenning derfor anvende hjemmelen i tredje ledd om «særlige grunner» for å gjøre unntak fra hovedreglene i annet ledd. I denne saken er det to grunner som taler for et slikt unntak. For det første bor det bare rundt 1 200 medlemmer i området rundt Langenes arbeidskirke, og det er ikke fremkommet opplysninger om at det ved gudstjenester ikke er god nok plass i arbeidskirken. For det andre har soknet to andre kirker, slik at til sammen vil de tre

kirkene gi plass til godt over en tidel av soknets medlemmer. 1 250 sitteplasser er samtidig mer enn det dobbelte av 500 sitteplasser.

Selve kirkerommet i arbeidskirken innfrir de formelle kravene som er uttrykt i regler om liturgisk inventar og utstyr, jf. der kapittel 2 og 3. Det vil derfor heller ikke påløpe merkostnader i denne sammenheng.

Særlig om universell utforming

Utgangspunktet er at det ikke er nødvendig med oppgradering til de krav som i dag stilles ved nybygg. Derimot vil dagens krav til universell utforming slå inn ved større søknadspårliggende rehabiliteringer eller ombygginger. Dette blir som for andre, eldre kirker og er ikke et selvstendig argument mot å godkjenne dette bygget som kirke.

Øvrige forhold og samlet vurdering

Biskopen peker i sin påtegning på at forsamlingen i Langenes kirke har en innarbeidet geografisk tilhørighet i forhold til Søgne kirke og Søgne gamle kirke. Biskopen forordner om lag to gudstjenester i måneden i Langenes arbeidskirke.

Det vises til biskopens påtegning og til den omfattende øvrige aktivitet i arbeidskirken som er beskrevet i saksorienteringen til menighetsrådet i sak FO34/19. Arbeidskirken er i et område der det er forventet økt befolkningsgrunnlag, og det synes å være et godt *begrunnet behov for en tredje kirke i soknet*.

Bygget har et tilfredsstillende vedlikeholds nivå. Budsjetterte årlige rammetilskudd til kirkelige fellesråd synes å innebære en betryggende årlig finansiering.

I lys av ovennevnte momenter fremstår søknaden som godt begrunnet. Det kan ikke ses grunner som taler mot å godkjenne Langenes arbeidskirke som kirke etter loven og kirkeordningen.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Vedtaket har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for Kirkerådet.